

บทที่ ๕

บทสรุป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบชุมชนในกรุงรัตนโกสินทร์ กรณีศึกษา ย่านบางลำพู ทำให้ทราบถึง การเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบภายในชุมชน ทั้งสภาพทางกายภาพ วิถีชีวิตของผู้คน ภาพลักษณ์ของย่าน และนโยบายต่างๆ ในการพัฒนาเมือง ตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงปัจจุบัน จากการวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบชุมชน จะเห็นได้ว่า เนื้อที่ของย่านบางลำพูในปัจจุบัน ยังนับว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เช่นเดียวกับในอดีต วัด คุก อาคารสถานที่ทำการของราชการ ซึ่งเคยเป็นวังเก่า หรือบ้านเก่าของขุนนางเสนาบดีในอดีต ย่านการค้าและชุมชนที่พิกอาศัยเก่าแก่ตลอดจนกำแพงและประตูเมือง ป้อมปราการ คลอง สะพานและถนน รวมทั้งวิถีชีวิตและภาพลักษณ์ต่าง ๆ ที่มีความสำคัญในอดีต ยังคงมีปรากฏอยู่จนทุกวันนี้ ถึงแม้ว่าภายในย่านบางลำพูเองในสมัยปัจจุบันจะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะการเกิดของเกสต์เฮ้าส์ ที่เริ่มมาจากถนนข้าวสาร แล้วแพร่ขยายมายังภายในชุมชนดั้งเดิมของย่าน เช่นที่ ชุมชนมัสยิดจักรพงษ์ และชุมชนตรอกไก่แจ้-เขียนนิวาสน์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งการใช้ที่ดิน รูปแบบของอาคาร และการแพร่กระจายของวัฒนธรรมที่หลั่งไหลเข้ามาจากทุกสารทิศของโลก

๕.๑ สรุปผลการศึกษา

๑) การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบชุมชน

๑.๑) การเปลี่ยนแปลงสภาพทางกายภาพ

- การใช้ที่ดิน

การใช้ที่ดินในสมัยแรกยังเป็นการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ อยู่ มีการใช้ที่ดินที่ชัดเจน โครงข่ายการสัญจรก็ใช้ทางน้ำเป็นหลัก ระบบต่าง ๆ ไม่สลับซับซ้อน การใช้ที่ดินส่วนใหญ่ จะเป็นพื้นที่พิกอาศัย รองลงมาได้แก่ศาสนสถาน พื้นที่พาณิชย์กรรมนั้น ยังกระจุกตัวอยู่เป็นบริเวณ ไม่ได้มีการขยายตัวออกไปอย่างเช่นปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงเริ่มขึ้นจากการพัฒนาประเทศ มุ่งสู่ความเป็นตะวันตก มีการสร้างโครงข่ายเชื่อมโยงพื้นที่ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน พื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงมาก คือบริเวณที่มีเส้นทางถนนตัดผ่าน บริเวณย่านการค้าและเส้นทางที่เชื่อมกับการขยายตัว ไปทางด้านทิศเหนือ ได้แก่ ถนนสามเสน ส่วนการใช้ที่ดินในบริเวณย่านถนนพระอาทิตย์นั้น ยังไม่หนาแน่นเท่าใด ยังเป็นลักษณะของที่อยู่อาศัยประเภทวังอยู่ มีสถานที่ราชการขึ้นมาบ้างเพียงเล็กน้อย

การเปลี่ยนแปลงเริ่มขยายมากขึ้นในสมัยปัจจุบัน การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรม เริ่มขยายตัวมากขึ้น แทนบริเวณที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่ออยู่อาศัย แม้กระทั่งภายในชุมชนดั้งเดิม การเติบโตของเกสต์เฮ้าส์ (Guest House) ได้เข้ารุกรานพื้นที่พักอาศัย ทั้งบริเวณริมถนนและในตรอกซอยที่รถเข้าไม่ได้

ส่วนการใช้ที่ดินเพื่อศาสนสถานนั้น วัดยังคงมีพื้นที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปจากสมัยเริ่มแรกมากนัก แต่การใช้ที่ดินภายในวัดนั้นเริ่มเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากผลตั้งแต่สมัยที่มีการปรับปรุงประเทศในช่วงแรก งบประมาณถูกตัดทอนลง ชาววัดก็ได้เลิกลาไป วัดจึงต้องหารายได้เข้าวัดด้วยวิธีการต่าง ๆ วิธีหนึ่งคือ นำพื้นที่ว่างที่เคยใช้ประโยชน์ เคยเป็น Open Space สำหรับผู้คนย่านบางลำพู มาแบ่งใช้พื้นที่ทาสผลประโยชน์แทน

- สิ่งปลูกสร้าง

อาคารต่าง ๆ นั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดทุกยุคทุกสมัย ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพการใช้ที่ดินและประโยชน์ใช้สอย รวมกับสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่แปรเปลี่ยนไป สิ่งที่ยังคงอยู่ตลอดทุกสมัย ได้แก่

วัดและมัสยิด หรืออาคารทางศาสนา การที่อาคารทางสัญลักษณ์นี้ยังคงอยู่ เนื่องจากความผูกพันในวิถีชีวิตของคนไทยกับวัดนั่นเอง ไม่ว่าจะสภาพการณ์ต่าง ๆ จะเปลี่ยนไปอย่างไร อาคารทางศาสนา ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของชุมชน ก็ยังคงควบคู่กับความเป็นคนไทยนั่นเอง

ส่วนสิ่งปลูกสร้างหรืออาคารที่มีการแปรเปลี่ยนไปทุกยุคทุกสมัย ได้แก่ บ้านพักอาศัยและอาคารทางการค้า ซึ่งอาคารในสองลักษณะนี้ จะเปลี่ยนแปลงไปตลอดจากช่วงเวลาของสมัยที่ศึกษา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนั้นก็ขึ้นอยู่กับ สภาพเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป

ส่วนสิ่งปลูกสร้างในสมัยกลางหรือตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ ถึงรัชกาลที่ ๗ นั้น ในส่วนของตึกแถวรุ่นเก่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและลักษณะการใช้งานมากนัก คือในสมัยก่อนมีการใช้เพื่อพักอาศัยและค้าขาย ในสมัยปัจจุบันยังมีลักษณะดังกล่าวอยู่

ส่วนอาคารที่เคยเป็นบ้านพักอาศัยของชนชั้นเจ้านาย ที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ ๗ นั้น ส่วนใหญ่จะมีการใช้ในลักษณะของสถานที่ราชการ มีบางแห่งที่กลายเป็นของเอกชน ได้แก่ บ้านพระอาทิตย์ บ้านเจ้าพระยา และมีการปรับปรุงขึ้นใหม่ ซึ่งยังคงความงามทางสถาปัตยกรรมอยู่

- กรรมสิทธิ์ที่ดิน

การเปลี่ยนแปลงทางกรรมสิทธิ์ที่ดิน ซึ่งแต่เดิมเป็นของพระมหากษัตริย์ ผู้ที่จะได้ครอบครองก็ต่อเมื่อมีการพระราชทานให้ เช่น ที่ดินของวัด และของบุคคล ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงในสมัยที่มีการพัฒนาประเทศรับอิทธิพลทางตะวันตกเข้ามา ที่ดินถูกเปลี่ยนแปลงโดยการพัฒนาของทางภาครัฐ เมื่อมีการขยายเมือง โครงข่ายการสัญจรเริ่มมีการพัฒนา สร้างขึ้นใหม่ และขยายของเดิม ที่ดินในย่านบางลำพูบางส่วนถูกเปลี่ยนเป็นถนน ซึ่งก็เป็นที่ดินของทางภาครัฐ บางส่วนมีการเปลี่ยนแปลงประโยชน์ใช้สอย และเปลี่ยนเป็นของเอกชน ต่อมาในสมัยของการพัฒนาอุตสาหกรรมตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นต้นมา เมืองเริ่มขยายตัวออกไปจากใจกลางพระนครมากขึ้น ย่านบางลำพูอยู่ในเขตชั้นกลางของกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นเขตใจกลางเมือง ที่ดินมีราคาสูง การพัฒนาต่างๆ จึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน การใช้อาคาร เพื่อให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กรรมสิทธิ์ของที่ดินในส่วนที่เป็นที่ดินของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ส่วนใหญ่จะเป็นที่ดินที่ให้เอกชนเช่าทำกิจการต่างๆ บางส่วนเป็นที่ทำการขององค์การระหว่างประเทศที่มีมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๗ และบางส่วนก็มีการเวนคืนนำมาพัฒนาเป็นที่สาธารณะสำหรับประชาชน ซึ่งได้แก่ที่ดินบริเวณข้างๆ ป้อมพระสุเมรุ ส่วนที่ดินในบริเวณชุมชนดั้งเดิมทั้ง ๒ แห่งที่เป็นที่ของเอกชน พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นการให้เช่าต่อๆ กันมา

๑.๒) การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตผู้คน

การเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบที่สองนี้ จะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตของผู้คนในสมัยก่อน ผูกพันกับการใช้ที่ว่าง ทางสาธารณะ ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา และคลองบางลำพู ซึ่งก็หมายถึง

ลักษณะทางกายภาพของเมืองแบบเดิม คือ พื้นที่ว่างที่มีชีวิตชีวา ซึ่งรองรับความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับต่าง ๆ และการเชื่อมโยงถึงกันของพื้นที่ว่างเหล่านั้นกับความเชื่อมโยงของความสัมพันธ์ต่างระดับ ได้ถูกลดทอนลงและแทนที่ด้วยวัตถุอันเป็นสิ่งก่อสร้างที่เนื่องด้วยโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ที่อยู่ในรูปของรถยนต์ อาคารขนาดใหญ่ ศูนย์การค้า ถนน ฯลฯ ซึ่งทำให้วิถีชีวิตของผู้คนนั้นเปลี่ยนแปลงไป

การพบปะวิสาสะของผู้คนในทุกวันนี้ ก่อให้เกิดความหมายของการสื่อสาร ทำความเข้าใจเปลี่ยนแปลงไป ในสมัยก่อนการไปตลาดในชุมชนจะมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนสินค้ากัน แต่ในปัจจุบันนั้น ผู้คนเข้าห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ เดินช้อปปิ้งกัน เข้าลักษณะการเป็นบริโภคนิยม ซึ่งบรรยากาศในความสัมพันธ์กันนั้นสมัยก่อนได้จางหายไป

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้คนภายในพื้นที่ ที่เห็นได้ชัดจะได้แก่ การรับวัฒนธรรมตะวันตก หรืออิทธิพลจากวัฒนธรรมถนนข้าวสาร ซึ่งก็มาจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว ที่ดำเนินการโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ท.ท.ท.) ที่ส่งเสริมให้เป็นปีท่องเที่ยว หรือ Amazing Thailand การแพร่กระจายของวัฒนธรรมจากตะวันตกได้เข้ามาสู่ย่านบางลำพู ก็เนื่องจากการกลายเป็นแหล่งที่พักราคาถูกสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ หรือ ย่านเกสต์เฮาส์ ที่มีนักท่องเที่ยวล้นหลามเข้ามาที่เพิ่มมากขึ้น จากสถิติของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามา ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ และ ปีพ.ศ. ๒๕๔๑ การเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว ทำให้ต้องมีการสร้างที่พักรองรับตาม ซึ่งก็เป็นการขยายตัวไปในพื้นที่ ใกล้ๆ กับถนนข้าวสาร ซึ่งก็คือ เข้ามาในพื้นที่ถนนรามบุตรี รอบๆ วัดชนะสงคราม และกระจายมายังภายในชุมชนดั้งเดิมของย่าน

- ภาพลักษณ์ของย่าน

ภาพลักษณ์ (Image) ของย่านนั้นเป็นผลรวมจากความเข้าใจของผู้คนที่มีต่อความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มข้นและซับซ้อนในระดับต่าง ๆ พื้นที่ที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมเข้มข้นและซับซ้อนมาก จะถูกจดจำไว้ในฐานะศูนย์กลางหลัก และพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์เข้มข้นและซับซ้อนรองลงมา ก็จะถูกจดจำไว้ในฐานะศูนย์กลางที่มีขนาดย่อยลงมา ด้วยเหตุนี้ ภาพลักษณ์ของย่านก็คือ การโยงใยศูนย์กลางความสัมพันธ์ระดับต่าง ๆ เหล่านี้เข้าด้วยกัน ตั้งแต่ระดับย่านของเมือง ลงมาจนถึงระดับละแวกบ้าน ซึ่งคนที่อยู่ต่างละแวกกัน ก็จะมีภาพรวมนั้นไม่เหมือนกัน แต่จะมีภาพของศูนย์กลางความสัมพันธ์หลักร่วมกัน

ภาพลักษณ์ของเมืองเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์กันทางสังคม บนพื้นที่ว่างที่มีชีวิตชีวา ไปใช้กับโครงข่ายการสัญจรทางบกที่เข้ามาแทนที่ การเปลี่ยนภาพลักษณ์จากความสัมพันธ์ทางน้ำ มาเป็นความสัมพันธ์ทางบก ส่งผลให้การรับรู้ในแบบกระจายตัวออกไปแบบ ๓๖๐ องศา หรือการรับรู้ที่แผ่กว้างออกไป กลายเป็นภาพลักษณ์ที่มีทัศนวิสัยที่แคบลง เป็นแนวท่อ หรือช่องทางถนนต่าง ๆ ซึ่งภาพลักษณ์นี้ ก็เริ่มมาตั้งแต่อิทธิพลตะวันตกได้เข้ามาในไทย

ปัจจุบันภาพลักษณ์ของย่านบางลำพูได้เปลี่ยนแปลงไปอันเนื่องมาจากการเกิดย่านขึ้นใหม่ที่มีผลต่อภาพลักษณ์ของย่านและการรับรู้ของผู้คน ซึ่งก็ได้แก่ ย่านเกสต์เฮาส์ที่แพร่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทำให้ภาพลักษณ์เดิมนั้นได้เปลี่ยนแปลงไป

๒) ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง

นโยบายของรัฐในการพัฒนาเมือง

ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การปกครองมีลักษณะรวมศูนย์ (Centralization) คือ อำนาจการตัดสินใจต่าง ๆ จะอยู่ที่ประมุขของประเทศ นั่นคือ พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นผู้สั่งการ แล้วกระจายต่อไปยังขุนนางระดับต่าง ๆ ต่อมาเมื่ออิทธิพลตะวันตกแพร่กระจายเข้ามาภายใน ประเทศ เมืองเริ่มมีการพัฒนามากขึ้น ทั้งในเรื่องการขยายตัวของเมือง การสร้างระบบโครงข่าย การสัญจรที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้รูปแบบของเมืองเปลี่ยนแปลงไป

สภาพของเมืองที่เปลี่ยนแปลง ส่งผลให้บทบาทของทางน้ำเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะ บทบาททางด้านการคมนาคม การขนส่งทางน้ำได้ถูกจำกัดลง ระบบคมนาคมได้รับการพัฒนา มาสู่เส้นทางบก ได้มีการจัดทำแผนพัฒนากรุงเทพฯ ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ โดยบริษัท ลิทซ์ฟิลด์ ไวท์ทิงบาว แอน แอสโซซิเอท (Litchfield Whiting Bowne and Associates) เข้ามาวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งได้เสนอผัง Greater Bangkok Plan 2533 มีการตัดถนนเกิดขึ้นมากมาย และละเลย โครงสร้างเก่าคือ ทางน้ำ นักวางแผนรุ่นแรก ๆ ได้รับอิทธิพลความคิดของ “Automobile Age” จากข้อเสนอของบริษัท ลิทซ์ฟิลด์ ทำให้การขนส่งทางน้ำเสมือนถูกลืมไป จากแนวความคิดดังกล่าว ส่งผลให้การขนส่งทางน้ำได้รับความนิยมนลดลงตามลำดับ นับตั้งแต่นั้นมา กรุงเทพมหานคร จึงเข้าสู่ยุคการใช้การคมนาคมขนส่งทางบกเป็นระบบหลักในการสัญจรพื้นฐานของเมือง ดังนั้น แม่น้ำลำคลองที่เคยเป็นระบบสัญจรหลักของเมือง จึงต้องเปลี่ยนบทบาท มาเป็นระบบการสัญจรรอง แม่น้ำเจ้าพระยาจึงเป็นเพียงเส้นทางสัญจร เพื่อแบ่งเบาภาระการสัญจรทางบกในการขนส่งคนและขนส่งสินค้า

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้นมา จะเห็นว่าได้เกิดอาคารสูง ในลักษณะของห้างสรรพสินค้าขึ้นหลายอาคาร ซึ่งเป็นการเกิดในลักษณะช่องว่างของกฎหมาย ซึ่งก่อให้เกิดผลในรูปแบบ ลักษณะของเมือง ในสมัยปัจจุบันนี้ นโยบายผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครฉบับใหม่ หรือแผนผังการใช้ประโยชน์ที่ดินตามที่ได้จำแนกประเภทท้ายกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๑๔ (พ.ศ. ๒๕๕๒) ที่ กำหนดให้พื้นที่บริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ (รวมทั้งย่านบางลำพู) มีการใช้ที่ดินประเภทอนุรักษ์ เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมไทย และอยู่ในพื้นที่ควบคุมความสูงของอาคาร ไม่ให้ มีความสูงเกิน ๑๖ เมตร (ย่านบางลำพู) ฉะนั้นในการพัฒนาพื้นที่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจะต้อง ถูกควบคุมโดยกฎหมาย แต่อาคารเก่าก็ยังคงเป็นปัญหาที่ยังปรากฏให้เห็นอยู่

โครงการพัฒนาเมืองของทางภาครัฐ ภายในพื้นที่ที่เห็นได้ชัดจะได้แก่ การส่งเสริม การท่องเที่ยว ซึ่งดำเนินการโดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ท.ท.ท.) ที่ส่งเสริมให้เป็นปี ท่องเที่ยว หรือ Amazing Thailand ทำให้มีการขยายตัวของที่พักราคาถูก (Guest House)

สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมากยิ่งขึ้น การขยายตัวนี้มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้ง ในทางกายภาพ สภาพวิถีชีวิตของผู้คน ซึ่งส่งผลให้ภาพลักษณ์ของย่านเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

- โครงการระดับเมืองในอนาคตที่มีผลกระทบต่อย่านบางลำพู

โครงการก่อสร้างสะพานพระราม ๘ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการจัดรูทศแนวตะวันออกไปตะวันตก ลักษณะเป็นการก่อสร้างถนนยกระดับเชื่อมต่อโครงการทางคู่ขนานลอยฟ้าถนนบรมราชชนนี ที่บริเวณสี่แยกอรุณอมรินทร์ ผ่านบางยี่ขันและก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาตามแนวถนนวิสุทธิกษัตริย์ เพื่อให้เชื่อมต่อกับโครงการพระราชดำรินฝั่งพระนคร คือถนนเลียบบึงมกกะสัน ซึ่งจะตัดผ่านถนนอโศก-ดินแดง ไปยังถนนพระราม ๘ กับถนนเทียมร่วมมิตร ผ่านถนนประชาอุทิศ ไปยังด้านหลังมหาวิทยาลัยรามคำแหง เชื่อมถนนศรีนครินทร์ เข้าถนนกรุงเทพกรีฑาต่อไป โครงการเริ่มจากทางแยกวิสุทธิกษัตริย์ ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณท่าเกษม ตรงธนาคารแห่งประเทศไทย อ้อมลงใต้ผ่านถนนอรุณอมรินทร์ เข้าบรรจบกับโครงการทางคู่ขนานลอยฟ้าถนนพระบรมราชชนนี พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานนามสะพานนี้ว่า “สะพานพระราม ๘” เพื่อเป็นที่ระลึกถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ (กรุงเทพมหานคร, สำนักผังเมือง, ๒๕๓๘)

สะพานพระราม ๘ จะก่อสร้างข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา โดยมีตำแหน่งที่ตั้งห่างจากสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้าไปทางทิศเหนือประมาณ ๗๐๐ เมตร ลักษณะเป็นสะพานซึ่งแบบสมมาตร โดยมีเสาเดี่ยว นอกจากนี้ ยังปรับปรุงถนนระดับพื้นดินเพื่อเชื่อมต่อโครงการเข้ากับถนนปัจจุบัน รวมทั้งมีการติดตั้งระบบระบายน้ำ ไฟฟ้าแสงสว่าง ป้ายและเครื่องหมายจราจร นอกจากนี้ พื้นที่โดยรอบเสาสะพานจะมีการจัดภูมิสถาปัตยกรรม และจัดทำสวนสาธารณะริมแม่น้ำเพื่อใช้เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจอีกด้วย

แนวเส้นทางเชื่อมถนนอรุณอมรินทร์-ถนนวิสุทธิกษัตริย์ ฝั่งพระนคร ครอบคลุมพื้นที่บริเวณถนนท่าเกษม ซึ่งตั้งอยู่ในแขวงวัดสามพระยา เขตพระนคร จากท่าวิสุทธิกษัตริย์ซึ่งตั้งอยู่ปลายสุดของถนนท่าเกษม ตรงมาถึงสี่แยกวิสุทธิกษัตริย์ มีระยะทางประมาณ ๓๐๐ เมตร เป็นถนนกว้างประมาณ ๒ เลน ซึ่งจะค่อย ๆ เพิ่มขึ้นเป็น ๔ เลน บริเวณใกล้ทางแยกที่ตัดกับถนนสามเสน (กว้าง ๔ ช่องจราจร) และจะเพิ่มขึ้นเป็น ๖ เลน เมื่อเข้าสู่ถนนวิสุทธิกษัตริย์ เนื่องจากบริเวณใกล้เคียงมีสถานที่ทำงานและสถานศึกษาของภาครัฐและเอกชนหลายแห่ง ประกอบกับเส้นทางถนนสามเสนบริเวณดังกล่าวได้ถูกประกาศให้เป็นเส้นทางเดินรถทางเดียว ประชาชนส่วนใหญ่ใช้เป็นเส้นทางสัญจรเข้าสู่บางลำพู ซึ่งเป็นย่านการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร ทำให้การจราจรในบริเวณนี้มีความคับคั่ง โดยเฉพาะในเวลาเร่งด่วน

การวิเคราะห์ผลด้านการจราจรของสะพานพระราม ๘ เมื่อการก่อสร้างเสร็จและเปิดให้ใช้

- ข้อดี คาดว่าจะสามารถแบ่งเบาปริมาณการจราจรบนสะพานสมเด็จพระปิ่นเกล้า และสะพานกรุงธน ซึ่งปัจจุบันสะพานทั้งสองต้องรองรับปริมาณยานพาหนะที่เดินทางข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นจำนวนมากเกินไปอยู่แล้ว และจะทำให้สภาพปัญหาการจราจรบนสะพานดังกล่าวและโครงข่ายถนนบริเวณใกล้เคียงคล่องตัวยิ่งขึ้น รวมทั้งจะทำให้การเดินทางต่อเชื่อมระหว่างพื้นที่ตะวันตกและฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานครได้สะดวกยิ่งขึ้น

- ข้อเสีย อาจมีผลกระทบในทางลบต่อสภาพแวดล้อมของบริเวณในระหว่างการก่อสร้าง และหลังการเปิดใช้สะพานพระราม ๘ แล้ว การก่อสร้างและการจราจรที่แออัดจะทำให้เกิดผลกระทบต่อบริเวณสะพานและชุมชนที่แนวสะพานและถนนยกระดับผ่านหลายประการ เช่น การเพิ่มมลภาวะจากการจราจร เสียง ความสั่นสะเทือน ฝุ่นและควัน และการเปลี่ยนแปลงสภาพลมฟ้าอากาศเฉพาะบริเวณ รวมทั้งมลภาวะทางอากาศทั้งหลาย โดยเฉพาะคาร์บอนมอนนอกไซด์ ที่เกิดจากรถยนต์และเป็นอันตรายต่อสุขภาพ ปรากฏการณ์ที่จะเพิ่มอันตรายให้กับสภาพแวดล้อม คือการที่อากาศไม่ถ่ายเทบริเวณใต้ทางยกระดับที่ต่อเนื่องกับสะพาน อันเนื่องมาจากบริเวณใต้โครงสร้างดังกล่าวที่ร่มจากแสงอาทิตย์ ทำให้อากาศข้างใต้ไม่ร้อนตัวลอยสูงขึ้น ทำให้เกิดการกักขังคั่งค้างและอากาศไม่ถ่ายเท (Stagnant Air or Inversion) มีผลให้เกิดการสะสมของมลภาวะของบริเวณมากขึ้น ประกอบกับโครงสร้างตอม่อขนาดใหญ่ของสะพาน จะเป็นตัวขวางทางลมจากช่องทางแม่น้ำ ทำให้ขาดกระแสลมที่จะเป็นตัวสำคัญในการพัดมลภาวะให้กระจายออกไป ซึ่งจะมีผลร้ายต่อสภาพแวดล้อมของบริเวณเชิงสะพานและชุมชนบนถนนใต้ทางยกระดับ และต่อเนื่องไปยังสุขภาพและคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัยและผู้ประกอบกิจกรรมในบริเวณ เช่นเดียวกับที่กำลังจะเกิดขึ้นบนถนนหลายสายใจกลางเมืองที่มีโครงสร้างของรถไฟฟ้าปกคลุมตลอดแนวกลางถนน และมีการจราจรแออัด เช่น ถนนสีลม ถนนพหลโยธิน และถนนสุขุมวิท คาดว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ระดับมลภาวะของบริเวณสูงจนถึงขีดอันตราย และทำให้ต้องมีมาตรการลดปริมาณการจราจรด้วยวิธีต่าง ๆ ดังเช่น การห้ามหรือขอความร่วมมือไม่ให้รถควั่นดำหรือรถที่มีคนนั่งเพียงคนเดียวเข้าในถนนดังกล่าวในช่วงเวลาเร่งด่วน จนเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์กันอยู่อย่างกว้างขวางในขณะนี้ (รุจิโรจน์ อนุามบุตร, ๒๕๔๒ : ๔๑)

๓) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง

จากการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบชุมชนในแต่ละยุคสมัยส่งผลกระทบ ดังนี้

๓.๑) การเปลี่ยนแปลงทางเอกลักษณ์ของย่าน

ลักษณะเฉพาะของย่านบางลำพูในอดีตหลังจากมีการปรับปรุงพัฒนาบ้านเมือง ในสมัยรัชกาลที่ ๕ จากในอดีตนั้นพื้นที่ในกรุงเทพฯ จะมีย่านการค้าที่เป็นเอกลักษณ์อยู่ ๓ แห่งด้วยกัน คือ

- บริเวณถนนเยาวราช (Chinese Section)
- บริเวณบางรัก (European Section)
- บริเวณบางลำพู (Thai Section)

ทั้งสามบริเวณจะมีลักษณะแยกออกจากกันโดยเด็ดขาด ประกอบด้วยบริเวณที่พักอาศัย พาณิชยกรรมและบริเวณอุตสาหกรรมขนาดเล็ก ซึ่งมีการใช้ที่ดินปะปนกับบริเวณอื่น ๆ จะเห็นได้ว่าย่านพาณิชยกรรมได้มีการพัฒนาการจากห้องแถว เพื่อการพาณิชยกรรม มาเป็นห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า จนกระทั่งกลายมาเป็นรูปอาคารสรรพกิจ (Complex) ตามลำดับ วิวัฒนาการทางด้านพาณิชยกรรมที่เกิดขึ้นมักส่งผลกระทบต่อพาณิชยกรรมรูปแบบเดิมให้ซบเซาลง เนื่องจากรูปแบบการค้าพาณิชยกรรมใหม่มักจะมีเทคนิคใหม่ ๆ ในการสนองสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อดึงดูดใจลูกค้าอยู่เสมอ รูปแบบพาณิชยกรรมใหม่ซึ่งค่อนข้างจะมีบทบาทในปัจจุบัน ได้แก่ ห้างสรรพสินค้า ศูนย์การค้า และอาคารสรรพกิจ ที่รวมทั้งสำนักงานให้เช่าและที่พักอาศัยอยู่ด้วยกัน ซึ่งเป็นการลงทุนขนาดใหญ่ และมีการเลียนแบบแข่งขันกัน สร้างขึ้นมากมายหลายแห่ง ทำให้ย่านการค้าแบบไทยๆ ของบางลำพูในปัจจุบันนี้ เอกลักษณ์ที่เคยมีมาในอดีตได้หายไป

๓.๒) การเกิดของเกสต์เฮ้าส์

เกสต์เฮ้าส์ หรือที่พักราคาถูกสำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ที่บริเวณถนนข้าวสาร และได้เริ่มเติบโตขยายตัวมาตลอด ประกอบกับที่มีนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของทางภาครัฐ ยิ่งทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ได้หลั่งไหลเข้ามาเพิ่มขึ้นอย่างมาก จนทำให้ที่พักในบริเวณถนนข้าวสารไม่สามารถรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้เพียงพอ ทำให้มีการขยายตัวมาอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ บริเวณรอบๆ วัดชนะสงคราม ถนนพระสุเมรุ ถนนพระอาทิตย์ และภายในชุมชนดั้งเดิมของย่าน ได้แก่ ชุมชนมัสยิดจักรพงษ์ และชุมชนตรอกไก่อัจฉ์-เซียนนิวาสน์

ซึ่งการกระจายตัวของเกสต์เฮ้าส์นั้น ผลในด้านบวกก็คือ การได้แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับชาวต่างชาติ และการเพิ่มรายได้เข้าทั้งระดับประเทศลงมายังพื้นที่และครัวเรือน แต่ผลในด้านลบก็คือ จะทำให้ความเป็นชุมชนเริ่มสลายไป ทั้งความสัมพันธ์กันภายในชุมชน การรับวัฒนธรรมที่เลียนแบบชาวต่างชาติในทางลบ การเชื่อมโยงกันของพื้นที่บางพื้นที่ ถูกปิดลงด้วย

ไว้เพื่อกันชาวต่างชาติที่จะเข้ามาใช้เป็นทางผ่าน และการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ของสิ่งปลูกสร้างที่เคยเป็นที่พักอาศัย อาคารบ้านเรือน ชั้นเดียวถึงสองชั้น ถูกปรับปรุงเปลี่ยนเป็นอาคาร ๓-๔ ชั้น แบ่งกันห้องให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเช่า

ผลกระทบของเกสต์เฮ้าส์ อีกปัญหาหนึ่งมาจากการใช้พื้นที่บริเวณวัดชนะสงครามเป็นทางผ่าน ซึ่งมีชาวต่างชาติจำนวนมาก ที่พักอาศัยบริเวณถนนข้าวสาร ใช้วัดเป็นทางผ่าน เดินทะเลไปยังท่าเรือพระอาทิตย์ หรือเดินทางไปยังบริเวณอื่น ๆ ซึ่งเมื่อมีชาวต่างชาติเดินทางผ่านมากขึ้น ก็มีกลุ่มผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น เข้ามาทำมาหากิน วางทาบเร่ แผงลอย ขายของ จำพวกเสื้อผ้า ที่ระลึก ให้กับชาวต่างชาติ ซึ่งเป็นการรบกวนสถานที่อันสงบและศักดิ์สิทธิ์ของวัด

๔) องค์ประกอบของชุมชนที่ยังเหลืออยู่มาจนถึงปัจจุบัน

- หลักฐานทางประวัติศาสตร์

ที่ยังคงเหลืออยู่ได้แก่ กำแพงเมือง ประตุมือง ที่หน้าวัดบวรนิเวศ และป้อมพระสุเมรุ ที่โค้งถนนพระอาทิตย์กับถนนพระสุเมรุ เป็นอนุสรณ์สถานขึ้นสำคัญทางประวัติศาสตร์ของกรุงรัตนโกสินทร์ ที่บอกเล่าเรื่องราวจากอดีต เป็นองค์ประกอบของเมืองที่เป็นเครื่องแสดงถึงขอบเขตของเมือง

- ศาสนสถาน

วัดรุ่นแรกที่มีก่อนการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ ได้แก่ วัดชนะสงคราม และบริเวณใกล้เคียง ได้แก่ วัดสังเวช และ วัดในสมัยรัชกาลที่ ๓ วัดบวรนิเวศฯ ส่วนศาสนสถานของศาสนาอิสลาม ได้แก่ มัสยิดจักรพงษ์ที่ตั้งอยู่ศูนย์กลางของชุมชนดั้งเดิม

- อาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรม

อาคารตึกแถว ที่สร้างตั้งแต่ในสมัยของการรับอิทธิพลตะวันตกเข้ามาพัฒนาประเทศ ตั้งแต่สมัยของรัชกาลที่ ๔ และรัชกาลที่ ๕ ได้แก่ตึกแถว ๒ ชั้น รุ่นแรกที่บริเวณริมถนนด้านนี้ทั้ง ๒ ฝั่ง และตึกแถวในสมัยต่อมา ได้แก่ ตึกแถวที่ถนนจักรพงษ์บางหลัง และหัวโค้งถนนพระอาทิตย์

อาคารที่เคยใช้เป็นที่พักอาศัยของเจ้านายในระดับต่างๆ ได้แก่ อาคารบริเวณถนนพระอาทิตย์ ซึ่งปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลงใช้เป็นที่ทำงานขององค์การระหว่างประเทศ ได้แก่ องค์การ

UNICEF, FAO และถูกเอกชนซื้อและปรับปรุงเป็นที่ทำงาน ได้แก่ บ้านพระอาทิตย์ และบ้านเจ้าพระยา

- **ชุมชนและผู้คนดั้งเดิม**

ชุมชนที่ยังอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่ ชุมชนมัสยิดจักรพงษ์ ซึ่งเป็นชุมชนแรกของย่านบางลำพู ที่เป็นกลุ่มของผู้คนที่นับถือศาสนาอิสลาม แต่ในปัจจุบัน ได้มีการผสมผสานของผู้คนต่างพื้นที่ ต่างศาสนาเข้ามาอยู่ร่วมกัน อันเนื่องมาจากการย้ายถิ่นที่อยู่ มีการเปลี่ยนแปลงเป็นที่เช่า ห้องพักราคาถูก ซึ่งก็เนื่องมาจากการเป็นแหล่งงานของบริเวณย่านบางลำพู ส่วนชุมชนที่สอง ได้แก่ ชุมชนตรอกไก่อแจ้-เขียนนิवासน์ ซึ่งแต่เดิมเป็นกลุ่มของชาวมอญ ปัจจุบันก็ยังมีทายาทที่สืบทอดอาศัยอยู่ พื้นที่ และอาคารในบางส่วนได้ถูกปรับปรุงเป็นเกสต์เฮ้าส์

๕) **องค์ประกอบของชุมชนที่หายไป**

- **โครงสร้างและรูปแบบของย่าน**

ในอดีตโครงสร้างของย่านบางลำพู จะเป็นโครงสร้างที่มี กำแพงเมือง ล้อมรอบ เป็นพื้นที่ภายในของกรุงรัตนโกสินทร์ มีการติดต่อเข้า-ออกทางประตูเมือง เมื่อนโยบายของการพัฒนาเมืองได้เปลี่ยนแปลงไป พื้นที่ของย่านได้ถูกพัฒนาปรับเปลี่ยนจากย่านที่มีโครงสร้างที่ต้องพึ่งพาอาศัยน้ำ กลายเป็นย่านที่มีโครงสร้าง และรูปแบบที่มีโครงข่ายการสัญจรทางบกเพิ่มขึ้น และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนมาถึงในยุคปัจจุบัน และโครงข่ายการสัญจรทางน้ำที่เคยมีมาในอดีต เช่น คลองรอบวัดชนะสงคราม คลองโรงไหม ก็ถูกเปลี่ยนเป็น ถนนทั้งหมด

- **ตลาดหรือ ย่านการค้าแบบไทย ๆ**

เดิมน่านบางลำพูเป็นย่านที่ผู้คนรู้จักกันทั่วไปว่าเป็น ย่านที่มีการค้าขายในแบบไทยๆ คือทั้งข้าวของเครื่องใช้ อาหารการกินต่างๆ จะเป็นของไทยๆ แต่ในปัจจุบัน รูปแบบการค้า ได้เปลี่ยนแปลงไปตามการผันแปรของสภาพการพัฒนาประเทศ ทั้งเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนวิถีชีวิตของผู้คน บริเวณตลาดยอด ซึ่งเคยเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ได้เปลี่ยนสภาพปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพภายนอก ซึ่งก็มีผลทำให้ตลาด หรือ ย่านการค้าแบบไทยๆ ได้หายไปจากพื้นที่ ซึ่งเคยเป็นเอกลักษณ์ของย่านนี้

- วิถีชีวิตของผู้คน

ในอดีตการดำเนินชีวิตของผู้คนต้องอาศัยน้ำ หรือการสัญจรทางน้ำเป็นหลัก เมื่อ นโยบายของทางภาครัฐได้มีการพัฒนาเมือง และเข้ามาภายในพื้นที่ของย่านบางลำพู ตั้งแต่ สมัยของการรับอิทธิพลตะวันตกเป็นต้นมา ผู้คนก็เริ่มปรับเปลี่ยนตามการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก การใช้ชีวิตในอดีตทั้งทางสังคม ได้แก่ การพบปะสังสรรค์กันในละแวกบ้าน เริ่มเปลี่ยนแปลงไป อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของที่อยู่อาศัย ทั้งในเรื่องของการสร้าง ขอบเขตของแต่ละครอบครัว พฤติกรรมการอยู่รวมกันที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งสภาพทาง เศรษฐกิจที่ต้องเปลี่ยนไปของแต่ละครอบครัว ซึ่งส่งผลต่อการที่เคยใช้ชีวิตเป็นศูนย์รวมของผู้คน ในเทศบาลงานต่างๆ ปัจจุบันผู้คนให้ความสนใจกับวัดน้อยลง ประกอบกับการแพร่ของวัฒนธรรมใหม่เข้ามาผสมกับงานเทศกาลดั้งเดิม เช่น งานเทศกาลสงกรานต์ที่ถนนข้าวสาร ทำให้วิถี ชีวิตของผู้คนได้เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างมาก

๕.๖ แนวโน้มในอนาคต

จากการศึกษาและวิเคราะห์กระบวนการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบชุมชน และผล จากการศึกษา ที่ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในพื้นที่ สามารถสรุปได้ดังนี้

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากนโยบายของการพัฒนาเมือง

ปัจจัยของนโยบายที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ จะเห็นได้ว่า ย่านบางลำพูมีกรอบ นโยบายที่ผลต่อการเปลี่ยนแปลงขององค์ประกอบชุมชนภายในพื้นที่ ได้แก่

นโยบายของผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ที่เข้ามากำหนดให้ย่านบางลำพูเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตการใช้ที่ดินประเภทอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย และมีการควบคุมความสูง ของอาคาร ซึ่งเป็นนโยบายในระดับเมือง กับ นโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ท.ท. ท.) ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติหลังไหลเข้ามาภายในประเทศ ซึ่งเป็น นโยบายในระดับประเทศ

จะเห็นได้ว่านโยบายของการท่องเที่ยวของทาง ท.ท.ท. ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับ ประเทศนั้น จากสถิติของทาง ท.ท.ท. ก็จะได้เห็นว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ นั้นได้เพิ่มจำนวน เข้ามาทุกๆ ปี และผู้ที่เข้ามาเที่ยวส่วนใหญ่จากสถิติ ก็จะพักที่บริเวณย่านถนนข้าวสาร และ กระจายมายังภายในย่านบางลำพู ซึ่งก็เท่ากับว่ายิ่งนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามามากขึ้น ที่พัก หรือเกสต์เฮาส์ราคาถูกก็จะเพิ่มขึ้นตามมา การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่เคยเป็นที่พักอาศัย ของชาวชุมชนก็จะปรับเปลี่ยนกลายเป็นการใช้ที่ดินเพื่อพาณิชย์กรรมในรูปแบบของการให้

บริการ รวมทั้งรูปแบบของอาคารก็จะมีทั้งการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงอาคาร หรือบ้านพักอาศัย รวมทั้งเรือของเก่า สร้างขึ้นใหม่ ซึ่งจะเห็นได้จากแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินในแต่ละช่วงเวลา รวมทั้งการลงสำรวจพื้นที่ ที่การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพักอาศัยนั้น เริ่มน้อยลงตามลำดับ

ส่วนนโยบายผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ที่เข้ามากำหนดให้ย่านบางลำพูเป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตการใช้ที่ดินประเภทอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย และมีการควบคุมความสูงของอาคาร ซึ่งเป็นนโยบายในระดับเมืองนั้น ก็จะทำให้ในปัจจุบันนี้ย่านบางลำพู เส้นขอบฟ้า (Sky line) นั้นได้หายไปเนื่องมาจากอาคารต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเป็นห้างสรรพสินค้า ได้แก่ ห้างสรรพสินค้านิวเวสต์ บางลำพูสรรพสินค้า ฯลฯ นั้นได้บดบังภาพในระนาบของกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งอาคารส่วนใหญ่เป็นอาคารที่ผิดกฎหมายและกำลังมีการดำเนินการอยู่ ในอนาคตภาพโดยรวมของอาคารที่มีความสูงเกินกำหนด และบดบังทัศนียภาพของย่านบางลำพูที่มีผลต่อกรุงรัตนโกสินทร์ จะค่อยๆ หดไป

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากแนวโน้มในอนาคตนั้น การเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของเกสต์เฮ้าส์ หรือที่พักราคาถูกสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาตินั้น อาจส่งผลกระทบต่อที่จะเป็นปัญหาได้ เนื่องจากการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และแพร่กระจายไปยังชุมชนดั้งเดิมของย่านบางลำพู ซึ่งแต่เดิมนั้นชุมชนดั้งเดิมใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อพักอาศัยเท่านั้น การที่มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อพาณิชยกรรมสำหรับการบริการนั้น จำเป็นที่จะต้องมึระบบโครงสร้างพื้นฐานที่เพียงพอ

นโยบายของทางภาครัฐในระดับประเทศที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อดึงนักท่องเที่ยวเข้ามาภายในประเทศ เป็นการเพิ่มรายได้เข้าประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่ของนักท่องเที่ยวต่างชาติจะเข้ามาพักที่ในบริเวณถนนข้าวสาร และย่านบางลำพูแล้ว ทางภาครัฐควรมีการวางแผนเกี่ยวกับการเติบโตและการขยายตัวของเกสต์เฮ้าส์ อีกทั้งในเรื่องของการควบคุมทั้งขนาดและปริมาณ การจัดระเบียบให้เกสต์เฮ้าส์ อยู่ในกลุ่มของพื้นที่ที่เหมาะสม และควรจะต้องปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐาน ทั้งสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ให้สอดคล้องกับการขยายตัวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

การวางแผนในการใช้ที่ดินและควบคุมพื้นที่นั้น จากนโยบายผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร ที่ควบคุมในเรื่องของการอนุรักษ์พื้นที่ของกรุงรัตนโกสินทร์ รวมทั้งย่านบางลำพูนั้น เป็นเพียงการอนุรักษ์และควบคุมทางกายภาพเท่านั้น โดยที่ขาดการวางแผนในเรื่องของการอนุรักษ์ชุมชนดั้งเดิม อย่างเช่น ชุมชนอิสลามของมัสยิดจักรพงษ์ และ ชุมชนตรอกไก่แจ้- เขียนนิวาสน์ ซึ่งมีมาพร้อมกัับสมัยของการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ ในการเสนอแนะนั้น ทางภาครัฐควรมีนโยบายในการรักษาเอกลักษณ์องค์ประกอบของชุมชนที่สำคัญอย่างหนึ่ง

นอกเหนือจากทางกายภาพที่มองเห็นแล้ว ก็คือคน หรือชุมชนดั้งเดิม ซึ่งควรจะมีการวางแผนในการพัฒนาปรับปรุงเกี่ยวชุมชนดังกล่าว

๕.๔ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ย่านบางลำพูเป็นพื้นที่หนึ่งที่ยังมีรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ และองค์ประกอบชุมชนที่สำคัญอยู่ อีกทั้งยังมีการเปลี่ยนแปลงทางองค์ประกอบชุมชนในช่วงปัจจุบันอย่างรวดเร็ว สิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือ การเกิดย่านใหม่ย่านหนึ่งก็คือ ย่านเกสต์เฮ้าส์ของนักท่องเที่ยวต่างชาติ การศึกษาในครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนในการรองรับการขยายตัวของเกสต์เฮ้าส์ที่แพร่กระจายมายังย่านบางลำพู และ ปัญหาที่มีผลกระทบต่อภายในชุมชนดั้งเดิม